

Sharenting: Türkiye’de Ebeveynlerin Paylaşım Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme

Sharenting: An Assessment of Parents' Social Media Sharing Tendencies in Turkey

Songül Omur, Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: songul.omur@ohu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0003-2563-2445

Mehtap Uyar, Arş. Gör. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: mehtapgunes@mail.com,

ORCID ID: 0000-0001-7613-883X

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Ebeveynler tarafından sosyal medyada çocukları ile ilgili birçok ayrıntılı bilgiyi içeren video, fotoğraf, durum paylaşma pratiği yaygınlaşmaya başlamıştır. Sosyal ağ sitelerinde, giderek artan bir sıklıkta reşit olmayan çocukların yaşamlarına ait içerikler, anne baba olma sevinçleri ve zorlukları paylaşmakta ve çocukların ifşa edilmesi yaygınlaşmaktadır. “Sharenting” olarak ifade edilen bu durum çocukların mahremiyeti ve gizliliğinin tehlike altına girmesine neden olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik sosyal medya paylaşım eğilimlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de ikamet eden ve 13 yaşından küçük çocuk sahibi olan 20 sosyal medya kullanıcısı ebeveyn (10 erkek, 10 kadın) ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Çalışmaya hem anne hem de babaların dahil edilmesinde, erkeklerin de en az kadınlar kadar sosyal medyada vakit geçiriyor olması etkili olmuştur. Araştırma verileri ebeveynler ile yüz yüze görüşmelerle elde edilmiştir. Elde edilen veriler tema analizi ile değerlendirilmiş analiz sonucunda, ebeveynlerin genel olarak paylaşım yapma sebeplerinin takdir edilme ve kendilerini mutlu hissetme olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin çoğunluğu sharenting konusu ile ilgili gizlilik ayarlarını önemseydiğini belirtmesine karşın, uygulamada bunu gerçekleştiremedikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler:

sharenting, çocuk mahremiyeti, dijital kimlik, ebeveynlik, sosyal medya

Abstract

Parents are increasingly posting videos, images, and status updates on social media that contain extensive information about their children. Content about the lives of underage children, and the happiness and challenges of being a parent is increasingly shared on social networking sites, and underage disclosure is becoming more common practice. This circumstance, referred to as "sharenting," threatens children's privacy and confidentiality. In this study, the qualitative research method was applied to find out how parents manage to share information about their children on social networks. In this context, semi-structured interviews were conducted with 20 parents who use social media (10 men and 10 women), live in Turkey, and have children under the age of 13. Men spend as much time on social media as women, so it proved beneficial to include both moms and fathers in the study. Face-to-face interviews were conducted with parents to collect research data. The gathered data were analyzed using thematic analysis. The results showed that the motives for sharing were generally to be appreciated and to feel happy. Although the majority of parents said they valued privacy settings, it appeared that in reality they were unable to implement them.

Keywords:

sharenting, child privacy, digital identity, parenting, social media

Başvuru Tarihi: 15.08.2022

Yayına Kabul Tarihi: 05.12.2022

Omur, S., & Uyar, M. (2022). Sharenting: Türkiye’de ebeveynlerin paylaşım eğilimleri üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (9), 23-45. DOI: 10.56676/kiad.1162288

Giriş

Sharenting, dijital toplumun en önemli olgularından biri haline gelmiştir. Günümüzde bir çok anne ve baba, ebeveynliğin bir çok yönünü ve çocuklarına ait özel içerikli bilgi ve görüntüleri dijital ortamlarda özellikle de sosyal ağlarda paylaşmaktadır. Ancak çoğu zaman ebeveynler, bu paylaşımları esnasında bir içeriğin diğer insanlar tarafından nasıl algılanacağına, değerlendirileceğine ya da paylaşımlarının ortaya çıkaracağı mahremiyet sorununa odaklanmamaktadır. Çocuklarının rızası olsun ya da olmasın ebeveynlerin dijital ortamlarda yapmış oldukları paylaşımlar hem çocuklarının mahremiyetini hem de ileriki yaşlarında çocuklarının yaşamlarını çeşitli açılardan etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir. Ebeveynler, medyanın olası etkilerine karşı çocuklarının korunmasında en önemli kontrol mekanizması olarak görülse de bugün artık çocukların hak ve mahremiyetini ihlal eden kişiler olarak da değerlendirilebilmektedir. İçinde bulunduğumuz dijital çağda artık pek çok çocuk daha dünyaya gelmeden bir kimlik edinmektedir. Nitekim ebeveynlerin dijital ortamlarda hamilelik süreçlerinden itibaren çocuklarıyla ilgili mahrem bilgileri paylaşma faaliyeti her geçen gün artmaktadır. Brochs'a (2016, s. 225-226) göre ebeveynler çocuklarıyla ilgili zorluklarla başa çıkmak ya da sevinçlerini paylaşmak amacıyla çocuklarının hayatlarını artan bir biçimde alenen paylaşmaktadırlar. Özellikle COVID-19 salgını ile birlikte, sosyal bağlantılarını kaybetmemek için ebeveynler muhtemelen sosyal medyada daha fazla paylaşımda bulunmuşlardır (Er, Yılmaztürk, Öztürk ve Çok, 2022, s. 9). Dolayısıyla bir çocuk henüz yürümeye başlamadan sosyal medyada hayatlarıyla ilgili çok sayıda fotoğraf, gönderi ya da içeriği sahip olmaktadır.

Günümüzde çocuklar “teknolojik süreçlerle giderek izlenen, analiz ve manipüle edilen” bir dünyada tasarlanmakta ve yetiştirilmektedir (Donovan, 2020, s. 40). Bugün dijital biyografilerin oluşturulması ve paylaşılmasıyla çocukluk ve aile hayatı artan bir medyalaştırma sürecinden geçmektedir. Sharenting olgusu son yıllarda, olumlu ya da olumsuz yönde, büyük bir ilgi görmektedir. Bu anlamda “ebeveynlik” ya da “mahremiyet sorununu ortaya çıkaran sharenting” konularına yönelik akademik çalışmalar da önem kazanmıştır (Ranzini, Newlands ve Lutz, 2020, s. 1). Bu çalışma, dijital çağda çocukların mahremiyet hakkının korunması sorununu ortaya çıkaran ebeveynlik paylaşımlarının Türkiye’deki durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışmada ebeveynlerin paylaşım yapma nedenleri ve sıklıklarına, ebeveynlerin çocuklarının dijital güvenliğinin korunmasını dikkate alma durumlarına, internet bağımlılıklarına odaklanılarak Türkiye’de ikamet eden ebeveynlerin sosyal ağda çocuklarıyla ilgili içerik paylaşımlarının yapısını ve sorunlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma ebeveynlik paylaşımları, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili içerikleri paylaşmalarının altında yatan nedenleri ve ebeveynlerin paylaşımları ile ilgili ortaya çıkan mahremiyet anlayışı açısından literatüre katkı sunmaktadır.

Literatür Taraması: Sharenting ve Mahremiyet

“Share” (paylaşmak) ve “parenting” (ebeveynlik) kelimelerinden türeyen sharenting” (ebeveynlik paylaşımı), reşit olmayan çocuklarla ya da ebeveynlikle ilgili sosyal medyada içerik paylaşmayı ifade eder. Sharenting, çocuklarla ilgili haberleri, resimleri ve diğer

şeyleri paylaşmak için sosyal medyayı kullanma alışkanlığıdır ve paylaşım doğal olarak oluşan bir davranıştır (Latipah, Kistoro, Hasanah ve Putranta, 2020, s. 4807). Dijital yerliler olarak bilinen bir nesil tarafından gerçekleştirilen sharenting, internet kullanımının ve 2000’li yıllarda sosyal medyanın yaygınlaştığı zamanlarda ortaya çıkan faaliyetin bir parçasıdır. Etkinlikleri dijital olarak belgeleme eğiliminde olan ebeveynler çocuklarını dijital öncelikli kültürde yetiştirme eğilimindedirler (Putri, Harkan ve Khairunnisa, 2019, s. 783). Bu açıdan 1990’lardan beri varlığını sürdüren dijital ortamlar ebeveynler için her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. Bu ortamlar, çoğu zaman hamilelik ve ebeveynlikle ilgili birçok konu hakkında bilgi edinme, ebeveynlerin birbirleriyle sohbet etmeleri gibi bir takım fırsatlar sağlamaktadır (Lupton, Pedersen ve Gareth, 2016, s. 730). Bu açıdan değerlendirildiğinde sosyal medya ebeveynlere birçok fayda sağlamaktadır. Örneğin ebeveynler, Facebook’ta veya başka bir sosyal medya platformunda çocuklarının hayatları hakkında bir şey paylaştığında, genellikle arkadaşları ve aileleri ile bağlantı kurabilir, doğrulayıcı geri bildirimler alabilir ve karşılığında kendi hayatları ve çocuklarının hayatları hakkında bilgi paylaşma kararlarında desteklenmiş hissedebilirler. İster bir "beğenme", bir "paylaşma" veya karşılıksız bir yorum olsun, kişisel bilgilerin kamuya açık olarak paylaşılması genellikle olumlu uyaranlarla sonuçlanmakta ve bu da bir ebeveyni kişisel bilgileri kamuya açık alanda paylaşmaya devam etmesine teşvik etmektedir (Steinberg, 2017). İyi bir anne “olma” ve “görülme” arzusu, sosyal medyada çocukları hakkında paylaşım yapma davranışı da dahil olmak üzere tüm davranışlarını motive etmektedir (Latipah ve diğerleri, 2020, s. 4808). Anneler, çocuk sahibi olduktan sonra daha fazla multimedya içeriği yayınlama eğiliminde olmaktadır. Facebook’u kullanan anneler, bebekle ilgili durum güncellemelerinden daha sık bebek resimleri paylaştıklarını bildirmektedir (Kumar ve Schoenebeck, 2015). Ebeveyn olmanın verdiği mutluluk ve gerginlik göz önüne alındığında, Facebook, yeni ebeveynlerin sosyal sermayesinin oluşumunda ve sürdürülmesinde önemli bir işlev görebilir. Facebook’un büyümesi ve popüleritesi ile kullanıcıların kişisel bilgisayarlar ve akıllı telefonlar aracılığıyla çevrimiçi ağlarına anında olmasa da sıklıkla erişmelerini sağlaması, günümüzün yeni ebeveynlerinin hem güçlü hem de zayıf bağların üyeleriyle temaslarını artırdığı bir mekanizma olabilir. Böylece, Facebook ebeveynliğe başarılı bir şekilde uyum sağlama olasılığını artırır (Bartholomew, Schoppe-Sullivan, Glassman, Kamp Dush ve Sullivan, 2012, s. 256). Ancak dijital medyanın ebeveynlerin günlük yaşamlarında benimsenmesi, ebeveynlik biçimleri veya etik açısından ön plana çıkan sorunlara neden olmaktadır (Clark, 2013, s. 206). Ebeveynler bir taraftan çocuklarının medyayla etkileşimini yönetmek ve düzenlemek için çeşitli kısıtlayıcı uygulamaları benimserken diğer taraftan da dijital medyayı günlük aktivitelerine ve ebeveynlik uygulamalarına dahil etmektedirler. Ebeveynler bunu yaparken de yeni ebeveynlik biçimlerinin geliştirilmesini sağlamaktadır (Mascheroni, Ponte ve Jorge, 2018, s. 9).

Ebeveynler tarafından çocuklarının yaşamlarıyla ilgili içeriklerin çevrimiçi paylaşım biçimlerini tanımlamak için kullanılan bir terim olan “sharenting”, çocuk yetiştirme söyleminin ve çocuk hakları ile ebeveyn hakları arasındaki çatışmanın merkezi bir parçasıdır (Steinberg, 2017, s. 843). Birçok ebeveyn, özellikle anneler, çocukları ile gurur duymak, mutluluklarını paylaşmak, çocuk bakımı ve süreçleri hakkında bilgi aramak veya sadece gösteriş yapmak gibi çeşitli nedenlerle paylaşımında bulunmaktadır

(Latipah ve diğerleri, 2020, s. 4807). Bu açıdan bakıldığında sharenting, ebeveynlerin çocuklarının hayatlarında temsil ettikleri sevgi ve gururu paylaştığı, olumsuz olmayan bir bakış açısıyla düşünülebilir. Ancak ebeveynlik paylaşımlarıyla, mahremiyet ve çocuğu riske atan bir dizi sorun da beraberinde ortaya çıkmaktadır (Romero-Rodríguez, Kopecký ve García-González, 2022, s. 1). Nitekim ebeveynler her zaman koruyucu bir konumda değildir. Dolayısıyla çevrimiçi ortamda paylaştıkları içerikler kasıtlı olsun ya da olmasın çocuklarına zarar verebilmektedir. Bir ebeveynin, bir çocuğun kişisel bilgilerini çevrimiçi olarak paylaşma kararı, büyük ölçüde potansiyel bir zarar kaynağı (Bartels, 2015; Shmueli ve Prigat, 2011, aktaran Steinberg, 2017, s. 843) olarak görülmektedir.

Ebeveynler çocuklarının bilgileri ve kullanımı üzerinde önemli pratik güç ve ahlaki otoriteye sahiptir (Gligorijević, 2019, s. 204). Çoğu ebeveyn, çocuklarının kişisel bilgilerini ve fotoğraflarını çevrimiçi olarak paylaşırken iyi niyetle hareket etmektedir (Steinberg, 2017). Ancak popülerlik, maddi kazanç ya da ebeveynlerin çocukları ile ilgili içerikleri sosyal ağda paylaşma arzusu çocuk hakları ve mahremiyetinin göz ardı edilmesine yol açarak önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu bağlamda internet ve sosyal medya kullanımının artmaya başlamasıyla birlikte bilginin elde edilmesi, paylaşılması ve yaygınlaşması mahremiyet ve çocuk haklarının korunması olgusunu da önemli ölçüde etkilemiştir. Bununla birlikte ebeveynler çocuklarıyla ilgili yaptıkları fotoğraf, video ve yorum paylaşımlarıyla çocukları ile ilgili dijital kimlikler ve dokümantasyon oluşturmaktadır. Ebeveynler bu kimlikleri ya da paylaşımları oluşturdukları bu durum özellikle ergenlik çağına geldiklerinde çocuklar için sorun teşkil edebilmektedir (Maraşlı, Suhendan, Yılmaztürk ve Çok, 2017, s. 399-400). Dikkate değer bir örnek olarak; ünlü kadın oyuncu Gwyneth Paltrow'un 14 yaşındaki kızı Apple Martin, annesinin Instagram'da paylaştığı fotoğraf hakkında kamuoyu önünde şikâyetle bulunarak annesiyle kayak yaptığını gösteren fotoğrafa "Anne bunu tartıştık. Benim rızam olmadan hiçbir şey paylaşamazsın" (Ranzini ve diğerleri, 2020, s. 1) ifadesinde bulunmuştur. Ebeveynler çocuklarının dijital güvenliğini aktif olarak korumakla yükümlüdür. Ancak ebeveynlerin çocuklarına yönelik sosyal medyada paylaşım yapma istekleri çocuklarının dijital çağda mahremiyet haklarının korunması konusunda çelişmektedir. Mahremiyet bir insanın sosyal ilişkilerinde sınırlarını çizmesi kendi geleceğini tayin etmesi, kendini geliştirmesi ve güvenliği açısından gereklidir (Korajlija, 2021, s. 5). Tehila Minkus, Kelvin Liu ve Keith W. Ross (2015, s. 777) tarafından "kişisel olarak tanımlanabilen" bilgilerin paylaşılmasının çocuklar için nasıl bir risk oluşturabileceğine yönelik gerçekleştirilen araştırma verileri bu anlamda önem taşımaktadır. Söz konusu araştırmaya göre bir ebeveynin sosyal medya verilerini takip ederek ad, konum, yaş, doğum günü ve din dahil olmak üzere çocukların kimliklerine yönelik birçok bilgi elde edebilmektedir. Bu bilgiler genellikle "yabancı tehlikesi"ne yönelik kaygıların oluşmasına yol açmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tanıdıklara, veri simsarlarına ve istenmeyen gözetlemeye önemli ölçüde maruz kalma durumu ortaya çıkmaktadır.

C. S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health (C. S. Mott Çocuk Hastanesi Çocuk Sağlığı) tarafından 2015 yılında yapılan araştırma sonuçlarına göre küçük çocuk sahibi olan ebeveynlerin (annelerin %84'ü, babaların %70'i) çoğu Facebook, çevrimiçi forum ya da blog gibi sosyal medya araçlarını kullanmaktadır. Bu

araştırmaya göre annelerin %56’sı ve babaların %34’ü sosyal medyada çocukları ya da ebeveynlikleri ile ilgili paylaşımlarda bulunmaktadır. Bir diğer araştırma sonuçlarına göre ise Amerika Birleşik Devletleri’nde annelerin %91’inin en az bir sosyal medya platformu kullanması ile sosyal medya, ebeveynlerin hayatlarının ayrılmaz bir parçasını temsil etmektedir (Cataldo, Lieu, Carollo, Bornstein, Gabrieli, Lee, Esposito, 2022, s. 1). McAfee tarafından 2018 yılında yapılan araştırmaya göre ise, ebeveynlerin %30’u her gün çocuklarının fotoğraflarını internette paylaşmaktadır (Hinojo-Lucena, Aznar-Diaz, Caceres-Reche, Trujillo-Torres ve Romero-Rodriguez, 2020, s. 94).

Livingstone, Blum-Ross ve Zhang (2018) tarafından yapılan araştırmada ise interneti en az ayda bir kez kullanan ebeveynlerin %75’inin çocuklarının bazı fotoğraflarını ya da videolarını sosyal ağlarda paylaştığı ortaya konmuştur. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) tarafından 9-17 yaşındaki Estonyalı gençler ve aileleri ile yapılan çalışmaya göre ebeveynler daha çok yakın çevreleriyle iletişim kurduklarında paylaşım yapmaya eğilim göstermektedir (Siibak ve Traks, 2019, s. 105). Kopecký, Sztokowski, Aznar-Díaz, ve Romero-Rodríguez tarafından 2020 yılında ve Lazard, Capdevila, Dann, Locke ve Roper tarafından 2019 yılında yapılan çalışmalarda çocuğa karşı gurur ve aile sevgisinin, reşit olmayan çocukların görüntülerini yayınlamanın nedenlerinden bazıları olduğu, yani duygusal değişkenlerin yarattığı içsel bir zorunluluğun, kullanıcının o anı çevresiyle paylaşmak istemesine yol açtığı belirtilmektedir (Hinojo-Lucena ve diğerleri, 2020, s. 94). Ebeveynlerin temel amacı aile fertlerini ve arkadaşlarını çocuklarının büyüme süreçlerine dâhil etmek ve bununla birlikte ebeveyn olarak öz benliklerini inşa etmektir (Siibak ve Traks, 2019, s. 105). Dijital dünyadaki paylaşımlar annenin gerçek ve temsili benlik arasındaki farkını da ortaya koymaktadır. Nitekim anne, çoğu zaman çocuğunun ya da çocuğu ile birlikte geçirdiği zamanın en güzel hallerini sosyal medyada paylaşmaktadır. Benliğin bu temsili, çevresindekilere mutlu olduğu algısı sağlamaktadır (Günüç, 2020, s. 285). Sharenting, ebeveynler tarafından yaygınlaştırılan bir faaliyet haline gelmiştir. Bu da sharenting’in, iyi ebeveynliğin mi yoksa kötü ebeveynliğin mi bir parçası olduğu noktasında önemli tartışmaları doğurmaktadır.

Holiday, Norman ve Densley’e (2020, s. 7-8) göre paylaşım yapan ebeveynlerin gösteriş, reklam ve kişisel olmak üzere üç tip profili söz konusudur: Gösteriş: bu kategorideki gönderilerde ebeveynler daha çok kendilerine odaklanmaktadır. Ancak çocuklarına metinsel ya da görsel olarak atıfta bulunan paylaşımlar da söz konusudur. Bu kategoride çocuklar, tesadüfen, çevresel ya da erişim nesnesi olarak kullanılmaktadır. Reklam: ebeveynler çocuklarını kendi becerilerini, yeteneklerini, hizmetlerini ve ürünlerini tanıtmak için kullanmaktadır. Kişisel: tamamen çocuğa odaklanarak, çocukların gelişimi ile ilgili anlarını yakalamak ve anı olarak saklamak için yapılan paylaşımlardır. Ancak söz konusu tüm bu profiller çocuğa zarar verebilir, örneğin çocuğun benlik saygısını ve kişisel kimlik gelişimini etkileyerek ebeveynlerinin kendileriyle ilgili yayınladıklarıyla ilgili hayal kırıklığına veya utanca neden olabilir (Ouvrein ve Verswijvel, 2019, aktaran Romero-Rodriguez ve diğerleri, 2022, s. 2). Ebeveynler, doğumdan ilk adımlarına, okula başlamaya ve gençlik yıllarına kadar çocuklarının hayatlarının neredeyse her anını kayıt altına almak için internette çok sayıda resim yayınlamaktadır (Brosch, 2016, s. 226). Hiç şüphesiz sosyal medya günümüz ebeveynlerine ebeveynlikleri ile ilgili deneyim

ve mutluluk alışverişinde bulunmak ya da ebeveynlik konularında yardım aramak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ancak çocukları hakkında utanç verici veya çok fazla kişisel bilgilerin paylaşılmasıyla birlikte çocukların gizliliğini göz ardı etme gibi bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır (Brosch, 2016, s. 227).

Ortaya çıkan sorunların çoğu çıplak veya yarı çıplak, mayo giymiş veya hassas bilgilerin açığa çıktığı durumlarda küçük çocukları gösteren resimlerin içeriğinden kaynaklanmaktadır (Hinojo-Lucena ve diğerleri, 2020, s. 94). Ebeveynlik paylaşımlarıyla ilgili bir diğer önemli sorun ise dijital çocuk kaçırma (digital kidnapping)'dır. Sosyal medyada paylaşılan ve güvenlik açığı olan çocuk fotoğrafları dijital ortamlarda çalınmakta ve kendi çocuklarıymış gibi internette yeniden yayınlanabilmektedir. Sosyal medyayı kullanan ebeveynlerin çoğunluğu (%74) sosyal medyada bir çocuk hakkında utanç verici bilgiler içeren (%56), çocuğun yerini belirleyebilecek kişisel bilgiler sunan (%51) veya çocuğun uygunsuz fotoğraflarını paylaşan (%27) başka bir ebeveyni tanıdığını ifade etmiştir (C. S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health, 2015). Ebeveynler ayrıca sosyal medyada çocukları hakkında çok fazla bilgi paylaşmanın olumsuz yanları olabileceğinin de farkındadır. Çocukları ile ilgili paylaşılanların çok kişisel olması veya çocuk büyüdüğünde utanç verici olması "aşırı paylaşım (oversharenting)" olarak ifade edilebilir (Hasanah, 2019, s. 43). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından 2 Mart 2021 tarihinde yayınlanan *dijital ortamlarla ilgili çocuk haklarına ilişkin 25. genel yorum sözleşmesine* göre mahremiyet olgusu çocukların temsili, saygınlığı, güvenliği ve haklarının korunması açısından hayati öneme sahiptir ve çocukların kişisel verileri, onlara eğitim, sağlık gibi faydaları sağlamak için işlenir. Çocuklara ait verilerin kamu ya da ticari kurumlar tarafından toplanması, işlenmesi ya da kimlik hırsızlığı gibi faaliyetler çocukların mahremiyetine yönelik tehdit oluşturabilmektedir. Bununla birlikte tehditler çocukların kendi faaliyetlerinden ya da ailelerinin çevrimiçi fotoğraf paylaşımları gibi faaliyetlerden de kaynaklanabilmektedir. Raporla göre dijital ortamda her çocuğun haklarına saygı duyulmalı, hakları korunmalı ve yerine getirilmelidir (United Nations, 2021).

Sharenting konusunda yapılan çalışmalar daha çok nitel amaçlı bir yapı göstermesine rağmen bu çalışma farklılaştırılmış bir anlayış sunmaktadır. Çalışma sharenting ile ilgili bazı önemli sorunları özetlemesi ve araştırmalara kaynaklık etmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda hem anne hem de babaların paylaşım ile ilgili mahremiyet kaygılarının kapsamı ve paylaşım faaliyetinin nedeni ve şekli gibi öncülleri açısından önem taşıyan bu çalışma aynı zamanda çocuklarının paylaşım karşılarındaki tutumlarının da ortaya konması açısından literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Yöntem

Çalışmanın amaç ve problemine ilişkin kişilerin bakış açılarına, düşünce ve deneyimlerine yönelik ayrıntılı bilgi toplamak amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sayısal olmayan verilerin üretildiği bu yöntem, katılımcı görüşlerinin kendi doğal ortamlarında daha gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına imkân sunmaktadır.

Amaç ve Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amacı; 1) Türkiye’de ikamet eden ebeveynlerin çocukları ile ilgili paylaşım eğilimlerine, 2) ebeveynlerin dijital becerilerine ve bağımlılıklarına, 3) ebeveynlerin gizlilik ile ilgili endişelerine odaklanmaktır. Bu çerçevede aşağıdaki sorular ele alınmıştır:

- S1. Ebeveynlik paylaşımların yaygınlığı ve nedenleri nelerdir?
- S2. Sosyal medyanın kullanım sıklığı nasıldır?
- S3. Türkiye’de ikamet eden ebeveynlerin paylaşımlarının genel yapısı nasıldır?
- S4. Paylaşım yapılırken endişe duyuluyor mu ve bununla nasıl başa çıkılıyor?
- S5. Paylaşım yapılırken ne gibi risklerle karşılaşıldı?
- S6. Ebeveynler çocuklarının dijital mahremiyet ve gizliliklerini dikkate alıyor mu?
- S7. Anne ve baba paylaşımları arasında anlamlı bir bağıntı var mı?
- S8. Ebeveynlerin karantina sürecinde paylaşımları artış gösterdi mi?

Araştırma kapsamında sorular oluşturulurken, Latipah ve arkadaşlarının yapmış olduğu “Elaborating Motive and psychological Impact of Sharenting in Millennial Parents” adlı çalışmadan faydalanılmıştır. İlgili çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır (Latipah ve diğerleri, 2020, s. 4808):

1. Y kuşağı ebeveynlerinin paylaşım yapma nedenleri nelerdir?
2. Y kuşağı ebeveynleri nasıl paylaşım yapıyor?
3. Paylaşım yapmanın Y kuşağı ebeveynlerine psikolojik etkisi nedir?

Bu kapsamda çalışmada, Latipah ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada cevap aranan sorulara ek olarak, literatür kapsamında ebeveynlik ve çocuklara ait görüntülerin sosyal ağlarda paylaşımın nasıl inşa edildiğini anlamaya yönelik sorulara cevap aranmaktadır.

Ebeveynler ve Prosedür

Araştırmacılar, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu’ndan 31/05/2022 tarihinde Etik Kurul onayı* alındıktan sonra en az bir sosyal medya hesabına (Facebook, Instagram, WhatsApp vb.) sahip olan 13 yaş ve altında çocuk sahibi ebeveynlere ulaşarak yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme uyguladıkları bir bağlantı sağlamıştır. Araştırmaya, araştırmacıların bağlantı kurduğu ve daha önce çocuklarıyla ilgili sosyal medyada paylaşım yapan 20 gönüllü ebeveyn katılmıştır. Bu yöndeki araştırmalar, 3-15 kişi arasında heterojen katılımcılar üzerinde gerçekleştirilebilir (Gil de Zúñiga, Ardèvol-Abreu

ve Casero-Ripollés, 2019, s. 6). Araştırmanın ölçütleri arasında 25-55 yaş aralığındaki genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde yer alan ebeveynler yer almaktadır. Ayrıca araştırma ebeveynlik paylaşımlarının yapısı ve sorunlarını anlamak üzerine kurgulandığı için katılımcıların en bir kez de olsa ebeveynlik ya da çocuklarıyla ilgili bir paylaşım yapmış olması gerekli görülmüştür. Katılımcılarla görüşmeler 06 Haziran-06 Temmuz 2022 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde araştırmacılar, erkek katılımcılara ulaşmada oldukça zorluk çekilmesine rağmen belirlenen sayıda erkek katılımcıya ulaşılmıştır. Erkek katılımcılara ulaşabilmek için kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. “Kartopu veya zincir örnekleme tekniği, evreni oluşturan birimlere erişmenin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır” (Patton, 2005, aktaran Baltacı, 2018, s. 253). Bu çalışmada da, çocuklarıyla ilgili sosyal medyada paylaşım yapan erkek katılımcılara ulaşabilmek için görüşme yapılan ve yapılmayan kişilerden bilgi alarak (“bu konu ile ilgili başka kimlerle görüşebiliriz” vb. sorular sorarak), yeni erkek katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırmada, araştırmanın amacı çerçevesinde katılımcıların verdikleri yanıtlara ek olarak soru formunda yer almayan sorular da yöneltmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan ebeveynlerin isimleri “Kadın” katılımcılar için “K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, “Erkek” katılımcılar için ise E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10 şeklinde belirtilmiştir. Katılımcı 20 ebeveynin yaş ve eğitim düzeyi ayrıntılı olarak Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo-1: Ebeveyn Profilleri

Kadın			Erkek		
İsim	Yaş	Eğitim	İsim	Yaş	Eğitim
K1	34	Lisans	E1	43	Lisans
K2	32	Lisans	E2	44	Lise
K3	32	Önlisans	E3	34	Lisans
K4	29	Lisans	E4	37	Lisans
K5	37	Doktora	E5	53	Lisans
K6	38	Lisans	E6	34	Lisans
K7	37	Önlisans	E7	35	Lisans
K8	44	Yüksek Lisans	E8	31	Yüksek Lisans
K9	35	Lise	E9	44	Lise
K10	36	Yüksek Lisans	E10	37	Lisans

Kadın katılımcılar arasında yer alan K9 lise mezunu; K3 ve K7 önlisans mezunu; K1, K2, K4 ve K6 lisans mezunu; K8 ve K10 yüksek lisans mezunu; K5 ise doktora mezunudur. K1, K2, K3, K4, K5, K9 ve K10 Ankara’da ikamet ederken; K6 Tunceli’de K7 ve K8 ise İstanbul’da ikamet etmektedir. Erkek katılımcılar arasında yer alan E2 ve E9 lise mezunu; E1, E3, E4, E5, E6, E7 ve E10 lisans mezunu; E8 ise yüksek lisans mezunudur. E1 İstanbul’da; E2 Tunceli’de; E3, E4 ve E5 Ankara’da; E6 Bursa’da; E7 Mersin’de; E8 ise Tuzla’da ikamet etmektedir. Bu durumda, katılımcıların gerek yaş ve eğitim gerekse ikamet ettikleri şehir değişkenlerinin farklı olması, katılımcı profillerinin heterojen bir şekilde dağıldığını gösterebilmektedir. Bununla birlikte, katılımcılara

ekonomik durumlarına yönelik soru sorulmasına karşın, kimi katılımcılar bu soruya cevap vermekten kaçınırken; kimi katılımcılar ise “iyi / kötü” gibi subjektif cevaplar vermeyi tercih etmiştir. Katılımcıların ekonomik durumlarına yönelik objektif bir sonuç alınmadığından, bu soru çalışmanın analizine dahil edilmemiştir. Araştırmanın varsayımı, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi gibi etkenler, ebeveynlerin paylaşım düzeylerini etkilemekte ve farklılaştırmaktadır. Bilgi ve İletişim Teknolojileri’nin çeşidi ve ne amaçla kullanılacağına doğru tercih edilmesi, kullanıcının eğitim düzeyi ve cinsiyeti gibi etkenler bu teknolojilerin seçiminde belirleyici rol oynayan faktörler arasında yer almaktadır (Musingafi ve Zebron, 2014, s. 41). Bu bağlamda, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi gibi etkenler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 02/06/2022 tarihli 2022/06-20 No’lu karar sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Ebeveynlerin Kullandıkları Sosyal Ağ Siteleri

Katılımcılara yöneltilen “hangi sosyal ağ sitelerini kullanıyorsunuz?” sorusunun cevabı olarak K5 katılımcısı en çok WhatsApp cevabına vurgu yapmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, K5 katılımcısının bu cevaba daha çok vurgu yapmasının nedeni, K5’in çocuğuyla ilgili yaptığı tek paylaşımın WhatsApp uygulamasından olduğu yorumuna ulaşılabilir. Akademisyen olarak görev yapan K5, WhatsApp’ı sıklıkla, Twitter’ı nadiren kullandığını belirterek, 5 yaşında olan çocuğuyla ilgili şu ifadelerle yer vermiştir: “Çocuğumla ilgili yalnızca bir kez WhatsApp’tan paylaşım yaptım. Çok mutlu ve gururlu olduğum doktora mezuniyetimde çekildiğimiz oğlumla olan fotoğrafımı WhatsApp durumdan paylaşmıştım. 24 saat sonunda kaybolacağı için buradan paylaşmayı tercih ettim.” Bununla birlikte, 20 katılımcıdan 19’u Instagram uygulamasını kullandıklarını belirtirken, yalnızca K5’in Instagram hesabı bulunmamaktadır.

Tablo-2: Ebeveynlerin Sosyal Ağ Siteleri

Kadın		Erkek	
İsim	Sosyal Ağ Sitesi	İsim	Sosyal Ağ Sitesi
K1	Twitter, Instagram, Facebook	E1	Instagram
K2	Instagram	E2	WhatsApp, Instagram, Facebook
K3	Instagram	E3	Instagram, Facebook, LinkedIn, Twitter
K4	Instagram, Facebook	E4	Instagram, Twitter
K5	WhatsApp, Twitter	E5	Twitter, Facebook, Instagram
K6	Instagram, Facebook, WhatsApp	E6	Instagram, Facebook, Twitter
K7	Instagram	E7	Instagram, Telegram
K8	Instagram	E8	Instagram, Facebook
K9	Instagram, Facebook	E9	Instagram
K10	Instagram, Facebook, Twitter	E10	Instagram, Twitter

Katılımcılardan K7 Instagram uygulamasını kullanma sıklığına “7/24” cevabını vererek, bu uygulamada oldukça uzun süre kullandığına dikkat çekmiştir. E2 ise, WhatsApp, Instagram, Facebook uygulamalarını aktif olarak kullandığını belirtmiştir. E3 diğer katılımcılardan farklı olarak, LinkedIn uygulaması cevabını vererek, “Instagram’ı çok sık, Facebook’u arada, LinkedIn’i sıklıkla, Twitter’ı arada sırada” kullandığını ifade etmiştir. E3 gibi E7 de diğer katılımcılardan farklı bir cevap olan Telegram uygulamasına dikkat çekerek, “Instagram ve Telegram uygulamalarını yoğun bir şekilde kullandığını” belirtmiştir. Bu bulgular bize, katılımcıların çoğunun Instagram uygulamasını yoğun olarak kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir. Bu çalışmada, sosyal medya kullanımına ilişkin özel hayatın gizliliğini ihlal etmemek için ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili paylaştığı görsellere yer verilmemiştir.

Ebeveynlerin Paylaşım Yapma Nedenleri

Çalışma kapsamında yer alan katılımcıların çocukları ile ilgili paylaşım yapmalarının sebebi sorulduğunda, cevapların genel olarak üç ana tema altında toplandığı görülmüştür. İlk tema K1 ve K10’nun verdiği cevap olan “mutlu hissetmek için”; ikinci tema K3, K8, E2, E3, E7, E9’ un verdiği cevap olan “anı kalacağı için/anı defteri gibi kullanıyorum”; üçüncü tema ise K2, K4, K5, K6, K7, K9, E1, E4, E5, E6, E8, E10’ un verdiği cevap olan “mutlu olduğum anları sevdiğilerimle paylaşmak için” dir.

Günde üç saatten fazla Instagram kullanan K9, çocuğuyla ilgili yaptığı paylaşımlar hakkında şunları ifade etmiştir: “Sosyal medyada çocuğumun fotoğraflarını, videolarını, aktivitelerini (pasta/börek yapımı gibi) ve aile fotoğraflarını paylaşıyorum. Bilgi paylaşımı yapmıyorum. Genelde müzikli paylaşımlar yapıyorum”. Ankara’da yaşayan ve ev kadını olan K9, çocuğuyla ilgili paylaşım yapma amacı ile ilgili olarak ise şunları dile getirmiştir: “Çocuğumla ilgili paylaşım yaptığımda kendimi mutlu hissediyorum. Yakınlarım paylaşımına yorum yaptığında mutlu oluyorum, onun için yakınlarımla paylaşıyorum”. Instagram, Facebook ve Twitter’ı günde birkaç saat kullanan E6 da mutlu olduğu anları sevdiğileriyle paylaşmak için altı yaşındaki çocuğuyla ilgili paylaşım yapmaktadır. E6, çocuğuna ait yaptığı paylaşım türlerini ise: “Fotoğraf, doğum günü bilgisi, özel yerler ve tatil bölgeleri gibi yerlerde konum bilgisi paylaştığımız oluyor” ifadeleriyle dile getirmiştir. Bu bağlamda E6’nın, ebeveynlerin çoğunluğunun aksine, fotoğraf ve video ile özel bilgiler de paylaştığı görülmektedir. Instagram ve Facebook uygulamalarını oldukça yoğun kullanan E8 de mutluluğuna çevresindeki sevdiği kişileri ortak etmek için çocuklarının fotoğrafını paylaştığını belirtmektedir. Mutluluğunu hem çevresindeki kişilerle hem de çocuğuyla paylaşmak isteyen ve günde birkaç saat sosyal medya kullanan E10 şu sözleri aktarmıştır: “Çocuğumun doğum günü fotoğrafını ya da gezmeye gittiğimiz yerlerdeki fotoğrafını ve/veya kısa videosunu paylaşıyorum”. E10 bir buçuk yaşındaki oğlu ile ilgili fotoğraf ya da video dışında doğum gününü ve oğlunun ismini paylaştığını ifade etmektedir. Çocuğu ile ilgili kişisel bilgileri paylaşan E10, açıklamalarına şu sözlerle devam etmiştir: “Onun da mutlu olacağını düşünüyorum. Oğlum bir yaşına geldiğinde hiçbir fotoğraf paylaşmasaydım, yarın bir gün büyüdüğünde, paylaşım yapmadığım için mutsuz olacağını düşünüyorum. Hatta eşim oğlumun doğum gününde fotoğraf paylaşmadığında ona serzenişte bulundum. Çekincelerimi aktardım.

Oğlum büyüdüğünde, paylaştığım fotoğrafları gördüğünde: ‘Babam ben doğduğum için ne kadar mutlu olmuş’ diye düşünsün istiyorum”. Kimi ebeveynler çocuğunun fotoğrafını çok fazla paylaşması üzerine eşine tepki gösterirken, E10 eşi çocuğunun fotoğrafını paylaşmadığı için tepki göstermektedir. Bu durum çok sık karşılaşılan bir durum olmadığı için çalışmanın dikkat çeken noktalarından biridir. Ayrıca E10 diğer ebeveynlerden farklı olarak, çocuğu ilerde mutsuz olmasın diye fotoğraf paylaşmayı bir görev olarak algılamaktadır.

Günde ortalama bir saat Instagram kullanan K10 paylaşım yapma sebebini şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuğumu çok seviyorum. Onunla gurur duyuyorum. Başkaları onun fotoğraflarını görünce mutlu oluyorum”. Akademisyen olarak görev yapan K10 kendi mutsuzluğunu çocuğuyla ilgili paylaşım yaparak giderebildiğini belirtmiştir: “Aslında sadece kendimi tatmin ediyorum. Onay ihtiyacı hissettiğim için paylaşım yapıyorum. Mutsuz olduğum halde çocuğumun mutlu olduğu anı paylaşarak kendimi tatmin ettiğim zamanlar da oldu. Mutluyken daha az paylaşım yapıyorum. Ancak yediğimi içtiğimi paylaşmıyorum. Yaşadığım her ayrıntıyı paylaşmıyorum. Farklı bir özelliği olan mekan varsa sadece onu paylaşıyorum. Çocuğumun enteresan bir görüntüsü varsa onu paylaşırım”.

WhatsApp, Instagram ve Facebook’u aktif olarak kullanan E2 küçüklüğünden itibaren paylaşılan fotoğraflarını gördükçe çocuğunun mutlu olacağını belirtmektedir. E2 paylaşım yapma sebebini ayrıca şu sözlerle ifade etmiştir: “Çocuğumla beraber çektiğimiz fotoğrafları ve güzel yaşadığımız anıları paylaşıyorum”. Bu bağlamda E2 paylaşımlarının amacını daha çok anı kalma amacıyla yaptığını belirtmektedir. İki çocuk sahibi olan E7 de E2 gibi çocuklarıyla ilgili paylaşım yapma amacını, paylaşımların anı olarak kalması şeklinde açıklamıştır: “Anı biriktirmek için çocuklarımızla olan güzel ve mutlu olduğumuz fotoğrafları ve videoları paylaşıyorum”. Sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullandığını belirten E7, özellikle Instagram’da çocuklarının fotoğraf ve videolarını paylaştığını ifade etmektedir. Günde ortalama olarak yarım saat ile bir saat arası Instagram kullandığını belirten E9, üç yaşındaki kızı ile güzel bir fotoğrafı olduğunda paylaşım yapmayı tercih etmektedir. Fotoğraf dışında herhangi bir paylaşım yapmadığını ifade eden E9 şunları eklemiştir: “Kızımın güzel fotoğrafları kalsın diye paylaşım yapıyorum. Kızım güzel anlarımızı görünce mutlu oluyor”. Burada da belirtildiği gibi, ebeveynlerin bir kısmı çocuklarıyla ilgili fotoğraf ya da videoları paylaşarak, sosyal medyayı anı defteri gibi kullandıklarını ifade etmektedir. Ancak K9’un daha önce yaşamış olduğu ve bizimle paylaştığı deneyimin sonucunda, kullanıcıların sosyal medya hesaplarının çalınma ihtimali olduğu ve bütün bilgilerini kaybedebileceği gözlemlenmektedir.

Ebeveynlerin Karantina Sürecinde Yaptığı Paylaşımlar

COVID-19 salgını sırasında, çocukların yaşamları, akranları ve aile üyeleriyle sosyalleşmedeki sınırlamalarla birlikte, önemli ölçüde etkilenmiştir. Özellikle karantina süreci ile sevdikleri kişilerle fiziksel mesafeyi korumak zorunda kalan çocuklar ve ebeveynler sosyal medyayı uzaktan iletişim kurabilmek için kullanmışlardır (Nouwen ve Duflos, 2021). Çocukların ve yetişkinlerin kendilerini bir izolasyon sürecinde hissettikleri

bu dönemde, sosyal medya kullanımlarına ağırlık vermeleri bu süreci atlatabilmelerinde yardımcı bir araç olarak kabul edilebilir. Primack, Shensa, Sidani, Whaite, Lin, Rosen, Colditz, Radovic ve Miller (2017), özellikle Facebook gibi platformlar aracılığıyla sosyal medya kullanımının artması durumunda, sosyal izolasyonun hafifleyebileceğini savunmaktadır.

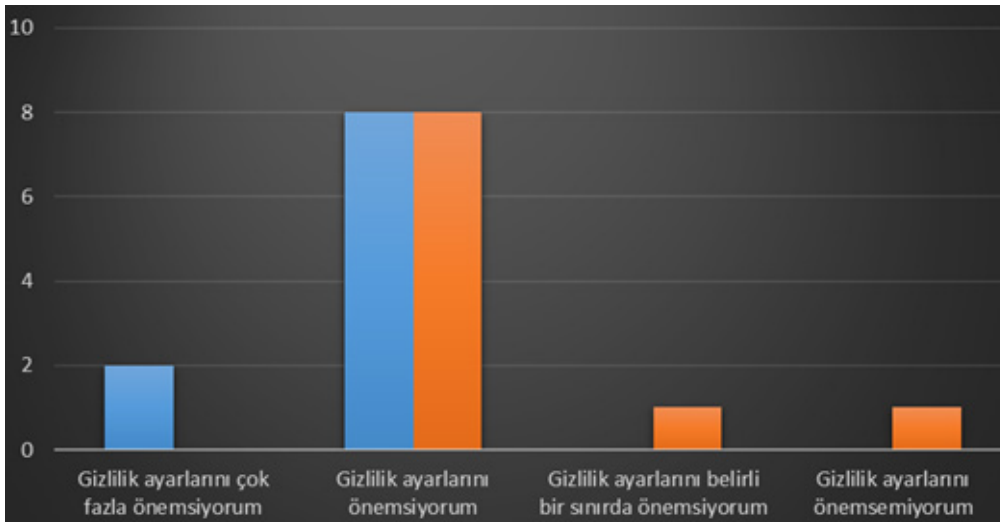
Bu bilgiler ışığında, karantina sürecinde dijital medyaya yönelimin artmış olduğu görüldüğü için ebeveynlere bu süreçte yaptığı paylaşımların artış gösterip, göstermediği sorulmuştur. Ancak ebeveynlerin karantina süreciyle birlikte çocukları ile ilgili yaptığı paylaşımların sayısında genel olarak bir artış olmadığı görülmüştür. Katılımcılardan K1 konu ile ilgili olarak şunları belirtmiştir: “Karantina sürecinde yaptığım paylaşımların sayısı azaldı. Çünkü karantina sürecinde gezemediğimiz için ve evde de fotoğraf çekmediğimiz için daha az paylaşım yaptım”. Ebeveynlerin dışarıda vakit geçirdiklerinde ve belirli etkinlikler yaptıklarında daha çok paylaşım yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte, 5 yaşında bir çocuğu olan K10 iki yıllık karantina sürecini ilk yıl ve ikinci yıl olmak üzere iki farklı periyot olarak değerlendirmiştir: “Karantinanın birinci yılında çocuğumla ilgili yaptığım paylaşımlarım artış gösterdi. Ancak karantinanın ikinci yılında bu paylaşımlarımın sayısı neredeyse sıfıra indi. Çünkü karantinanın ilk yılında sıkıldığım için sürekli paylaşım yapıyordum. Ancak sonraki süreçte içimize döndük, çocuğumla ya da kendimizle ilgili paylaşım yapmamaya başladım. Çünkü sürekli evde olduğumuz için mutsuz olmuştum ve paylaşım yapmak içimden gelmiyordu.” K10 karantina sürecinin bitmesiyle birlikte yaptığı paylaşımların oranının arttığını belirtmiştir: “Şu an serbestlikle birlikte gezdiğimiz ve aktiflediğimiz için çocuğumla ilgili yaptığım paylaşımların sayısı da artış gösterdi.” K1 ve K10 ile benzer düşüncelere sahip olan E10 da bir buçuk yaşında olan çocuğuyla ilgili yaptığı paylaşımların karantina süreciyle birlikte değişim göstermediğini ifade etmiştir: “Karantina sürecinde oğlum ile ilgili yaptığım paylaşımlar azalmış bile olabilir. Bu süreçte gezemediğimiz ve bir yerlere gidemediğimiz için paylaşım da yapmadım.”

Ebeveynlerin Gizlilik Ayarlarına Verdiği Önem ve Dijital Kimlik Kavramı

Son yıllarda, COVID-19 salgınının öncesinde dahi, çocukların sosyal ve dijital medyada tasviri konusunda artan bir endişe vardı. Çocukların çevrimiçi görüntüleri ve bilgileri, onların mahremiyeti ve güvenliğine dair tehdit oluşturabilmektedir (Bessant, 2018; Oswald, Ryan, Nottingham, Hendry ve Woodman, 2017; Steinberg, 2017). Ayrıca Steinberg (2017), bu paylaşımların, henüz çevrimiçi dünyayla etkileşime girmeden önce çocukların dijital kimliklerini belirlemelerine yol açabileceğini savunmaktadır. Buna göre, çocukları ilk e-posta hesaplarını açmadan önce ebeveynler, çocuklarıyla ilgili yaptığı paylaşımlar yoluyla onların dijital kimliklerini de şekillendirmiş olmaktadır. Özellikle çocukların YouTube fenomeni olmasına ve ebeveynlerin her geçen gün daha da artan sayıda video günlüğü çekmesine (vlogging) yönelik ilginin artması, çocukların günlük hayatlarının mahrem bölümlerinin tüm dünyanın görmesi için yayınlanmasına yol açmıştır. Daha büyük çocuklar da kendi YouTube kanallarını oluşturma yeteneğine sahip olsalar da genellikle ebeveynleri tarafından yönlendirilmektedir. Her gün milyonlarca izleyicinin izlediği YouTube’da sık sık ve tutarlı bir şekilde görünen çocuklar, kendi

başlarına küçük ünlüler haline gelmektedir. Ebeveynlerin de kendi sosyal medya takipleri büyük olasılıkla artacağından bu ünlü statüsünden yararlanabileceği görülmektedir. Reklam yoluyla para kazanabilen bu ebeveynler, finansal kazanç amacıyla paylaşım yaptığı durumda çocuk istismarı riski de tespit edilmektedir (Nottingham, 2019). Sosyal medyada maddi kazanç sağlama amacıyla paylaşım yapan ebeveynler, daha çok kazanç sağlamak için daha çok ve daha ilgi çeken paylaşım yaparak çocukların sömürülme riskini de artırmış olmaktadır.

Bu çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarına yönelik yaptığı paylaşımlarda gizlilik ayarlarını önemseme durumları Şekil 1’de gösterilmektedir. Alınan cevaplara göre dört farklı tema ortaya çıkmaktadır: “gizlilik ayarlarını çok fazla önemsiyorum”, “gizlilik ayarlarını önemsiyorum”, “gizlilik ayarlarını belirli bir sınırdan önemsiyorum”, “gizlilik ayarlarını önemsemiyorum”. Gizlilik ayarlarını çok fazla önemsediklerini belirten iki kadın; gizlilik ayarlarını önemsediklerini belirten 8 kadın, 8 erkek; gizlilik ayarlarını belirli bir sınırdan önemsediklerini belirten 1 erkek; gizlilik ayarlarını önemsemediklerini belirten 1 erkek bulunmaktadır. Buna göre, gizlilik ayarlarını özellikle çok fazla önemsediklerini vurgulayan iki kadın olmasına karşın erkekler böyle bir vurgulama yapmazken; gizlilik ayarlarını önemsemediklerini ya da belirli bir sınırdan önemsediklerini belirtmektedir. Bu durumda, kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark gözlenmesine karşın, söz konusu farkın nicel araştırma verileriyle desteklenmedikçe gözlem olarak yetinilmesi daha doğru olacaktır.

Şekil-1: Ebeveynlerin Gizlilik Ayarlarına Verdiği Önemin Dağılımı

Lisans mezunu ve ev kadını olan K1, gizlilik ayarlarını çok fazla önemsediklerini ifade ederek, yaptığı paylaşımları sadece arkadaşları ile paylaştığını, yapılan paylaşımların çocuğunun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit ettiğini savunduğunu belirtmiştir: “Çocuk istismarı riski gibi konuları öğrendikten sonra paylaşımlarımı yüzde 50 oranında azalttım. Öncesinde bu kadar bilinçli değildim ve paylaşım çok yapıyordum. Mutlu ama kısa vadeli bir mutluluk hissediyorum. Şu anda içimde kuşku var, nazar değer diye korkuyorum. Ama güzel fotoğrafları paylaştığımız için, doğal halini kimse paylaşmadığı için insan kendisini mutlu hissediyor ama bu mutluluk kısa vadeli bir mutluluk”. Gizlilik

ayarlarını çok fazla önemseyen diğer bir ebeveyn olan K5 gizlilik ayarlarına verdiği önemi şu sözlerle dile getirmiştir: “Gizlilik ayarlarını oldukça fazla önemseydiğim için paylaşım yapmıyorum. Yapılan paylaşımların çocuğun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit ettiğini savunan akademisyenleri çok haklı buluyorum, onun için paylaşmamayı tercih ediyorum. Çocuğumun bu yaşına kadar yalnızca bir fotoğrafını WhatsApp durumunda paylaştım, o da 24 saat içerisinde kaybolduğu halde tedirgin oldum ve kendimi kötü hissettim”. K5 mutlu olduğu bir anı sosyal medyada paylaşarak, gururlanmak isterken, yaptığı paylaşım gizlilik ayarları konusundaki hassasiyetinden dolayı onu huzursuz etmiştir.

Sosyal medyada çocuğuyla ilgili paylaşım yapan ve gizlilik ayarlarını önemseydiğini belirten E7 de K1 gibi paylaşım yaparken hem tedirgin olduğunu hem de çocuğuna nazar değmesinden korktuğunu vurgulamıştır: “Çocuğumla ilgili yaptığım paylaşımları yalnızca sosyal medya ve telefonu kayıtlı olan arkadaşlarım görebilmektedir. Yapılan paylaşımların çocuğun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit ettiğini savunan hocalarımız o düşüncelerinde sonuna kadar haklılar, çünkü toplum içerisinde ne kadar saygın konumda olursa olsun, insanlar içinde sapık düşüncede olanlar vardır ve bu risk her zaman vardır. Bu sosyal medyada olacak diye bir kural yoktur. Cinsel istismar konusunda aileler için en büyük risk yakın ergen akraba ve arkadaş çevresindeki insanlardır. Bu insanlar tanışıklığın vermiş olduğu yakınlığı kullanarak çocuğu istismar edebilir. Ayrıca biraz garip gelse bile sadece nazar değmesinden korktuğum için biraz çekincem oluyor”. Polis memuru olarak görev yapan E7, konuya diğer ebeveynlerden farklı bir duruş sergilemektedir. Çocuklara yönelik en büyük riskin cinsel istismar olacağını savunan E7’nin bu görüşü savunmasının nedeni, mesleki hayatında edindiği deneyimler olarak yorumlanabilir. E7’nin çocuklarıyla ilgili yaptığı paylaşıma yönelik büyük çekinceleri olmasına rağmen paylaşım yapmaya devam etmesi dikkat çekmektedir. Gizlilik ayarlarını önemseydiğini belirten K4: “Nadiren paylaştığım fotoğrafları sadece arkadaşlarım ve bazı akrabalarım görebiliyor. Yapılan paylaşımların çocuğun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit ettiğini savunan akademisyenlere katılıyorum. Bu nedenle çocuğumun her fotoğrafını paylaşmamaya dikkat ediyorum” açıklamasıyla, konuya karşı duyarlı olduğunu vurgulamak istemiştir. Gizlilik ayarlarını önemseydiğini belirten diğer bir ebeveyn olan K6 şunları paylaşmıştır: “Paylaşım yaparken seçtiğim paylaşımlara dikkat ediyorum sadece yakın arkadaş çevremle paylaşıyorum ve şu an bir sorunla karşılaşmadım. O anki güzel yaşadığım olayları sevdiğim de görüp bizim sevincimize ortak olmasını istiyorum”. Önlisans mezunu ve asistan olarak görev yapan K7, yaptığı paylaşımların ailesi ve yakın dostlarına açık olduğunu vurgulayarak gizlilik ayarlarını önemseydiğini ifade etmiştir: “Çocuk açısından kendini sosyal medyada görmesi kendini popülist bir yaklaşım içinde olduğunu düşünmesine yol açabileceğinden, çocuğumu tek veya aile olarak paylaşmaktan çekiniyorum. Sadece çok özel (doğum günü, okul günü) etkinliklerini içeren paylaşımları nadir yaparım”. Gizlilik ayarlarını önemseydiğini belirten yüksek lisans mezunu bir anne olan K8 bir yandan paylaşımlarını yalnızca arkadaşları ve ailesinin görebileceği şekilde düzenlediğini belirtirken, diğer yandan çocuğunun adına karar vererek, paylaşım yapmanın ona saygısızlık olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte lise mezunu olan K9 ile yüksek lisans mezunu olan K10 da paylaşımlarını sadece arkadaş olarak ekli olan kişilerin görebildiğini belirterek, gizlilik ayarlarını önemsediklerini savunmaktadır. K1 ile benzer endişelere sahip olan K9, bu endişeleri şu sözlerle ifade etmiştir: “Çocuk kaçırma

vs. haberlerinden sonra çocuğumun fotoğraflarını sildim. Ama sonra tekrar dışarı kapalı paylaşmaya devam ettim”. K10 ise diğer ebeveynlerden farklı bir konuya değinmiştir: “Çocuğumla ilgili yaptığım paylaşımları genellikle hikaye kısmında paylaşıyorum. Herkesin açtığı saate denk getirmemeye çalışıyorum, o saatlerde nadiren paylaşım yapıyorum. Hikayeler yirmidört saatin sonunda kayboluyor. Sosyal medyayı sadece takip için/ gözetlemek için kullananlar var (hiç paylaşım yapmıyorlar). Bu kişileri arkadaşım olsa dahi sosyal medyadan eklemiyorum. Kimisi çocuğu paylaşıp yüzüne kalp koyuyor ancak tüm vücudu havuzda görünüyor. Çocuğun sadece yüzünü kapatıyor. Bu bana çok saçma geliyor. Ayrıca sadece arkası dönük fotoğraf paylaşan var. Çocuğun yüzünü kapatmak için bu şekilde paylaşım yapacaklarına hiç yapmasınlar daha iyi”. K10, çocuğunun yüzünü göstermek istemediği halde paylaşım yapmakta ısrar eden ebeveynleri eleştirirken, sosyal medyada kendi yaşadığı rahatsızlığı da dile getirmiştir. Gizlilik ayarlarını önemseyeni belirten ve lise mezunu olan E2, çocuğuyla ilgili paylaşım yaparken seçici olduğunu ve şimdiye kadar bir sorunla karşılaşmadığını söylemiştir. Gizlilik ayarlarını önemseyen bir lisans mezunu baba olan E4 şunları dile getirmiştir: “Paylaşımlarımı yalnızca arkadaşlarım ve ailem görebiliyor. Arkadaş listemde tanımadığım kişi veya anonim/ticari hesap yok. Genel olarak paylaşım yapılmasını çok doğru bulmuyorum. Paylaşım yaptığımda da tedirgin oluyorum. Hassas bilgi ve görsel paylaşmamaya özen gösteriyorum”. Gizlilik ayarlarının kendisi için önemli olduğunu iddia eden diğer bir baba ise E6’dır. E6 konu ile ilgili şunları söylemiştir: “Paylaşımlarımı sadece arkadaşlarım ve ailem görebiliyor. Gizlilik ayaları benim için önemli. Arkadaş listemde ürün satışı yapan ticari hesaplar da mevcut. Sosyal medyada çocuk istismarı gibi sorunlar her zaman kafamı kurcalayan bir konu olmakla birlikte paylaşım yapmamı engellemiyor ancak ara sıra tedirgin oluyorum”. E6 gizlilik ayarlarının kendisi için önemli olduğunu belirtmesine karşın, çocuklarına ait yapılan paylaşımları arkadaş listesinde yer alan ve ürün satışı yapan ticari hesapların da görebildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, sosyal medyayı günde birkaç saat kullanan ve lisans mezunu olan E6’nın gizlilik ayarlarına çok fazla önem vermediği sonucuna ulaşılabilir. Lise mezunu olan E9 konu ile ilgili şu sözleri ifade etmiştir: “Sadece arkadaşım olarak ekli olan kişiler paylaşımlarımı görebiliyor, gizlilik ayarlarını önemsiyorum. Sosyal medyada çocuk istismarı olabileceğine katılıyorum. Kızımın tek başına olduğu fotoğrafları asla paylaşmıyorum. Eşim paylaşınca ona kızıyorum”.

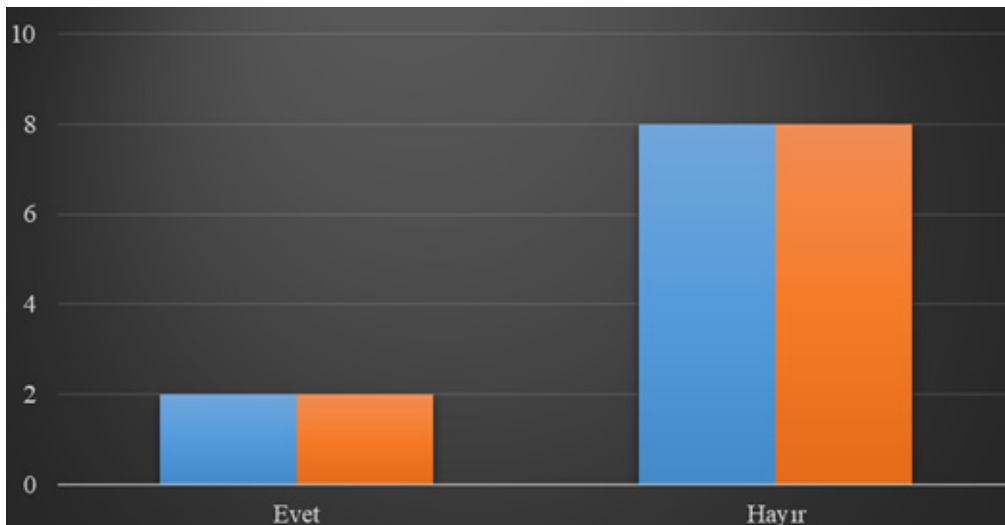
Lisans mezunu ve inşaat mühendisi olan E10 gizlilik ayarlarını belirli bir sınırdan önemseyeni belirtmiştir: “Çocuğumla ilgili yaptığım paylaşımları sadece takipçilerin görebiliyor. Ancak takipçilerimin tamamı arkadaşım değil, aralarında tanımadıklarım da var. Gizlilik ayarlarını belirli bir sınırdan koruyorum. Örneğin: sadece kamusal alanlarda paylaşım yapıyorum, konum vs. paylaşmıyorum. Onun dışında gizlilik ayarlarını çok önemsemiyorum”. Bu durumda, E10’un diğer ebeveynlere göre daha nesnel bir yorum yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu tür paylaşımların çocuğun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit ettiğini savunan akademisyenlere katılmadığını da ifade etmiştir: “İstismar olduğunu düşünmüyorum. Mutlu hissettiğim zaman, arkadaşlarımla ve ailemle mutluluğumu paylaşmak için, övünmek, takdir edilmek için paylaşım yapıyorum”. E10, yaptığı paylaşımların oldukça masum paylaşımlar olduğuna, çocuğunun özel hayatını ihlal etmediğine inanmaktadır.

Gizlilik ayarlarını önemsemediğini belirten tek katılımcı olan E3, lisans mezunu ve sondaj mühendisi olarak görev yapmaktadır. E3, çocuğuyla ilgili yaptığı paylaşımları arkadaş listesindeki herkesin görebildiğini ifade etmiştir: “Güven sıkıntısı yaşayacak kadar çok paylaşım yapmıyorum”.

Buna göre eğitim durumu ya da cinsiyete bakılmaksızın ebeveynlerin bazıları çocuklarına nazar değme korkusundan daha az paylaşım yapmayı tercih etmektedir. Görüşmeler sonrasında ulaşılan diğer bir dikkat çeken nokta ise, ebeveynlerin çoğunluğunun paylaşımlarını yalnızca arkadaşlarının gördüğünü belirterek, gizlilik ayarlarını önemsediklerini savunmalarıdır. Yani bu düşünceyi savunan ebeveynlere göre, paylaşımları yalnızca arkadaşlarının görmesi, gizlilik ayarlarını düzenlemek için yeterlidir. Ancak sosyal medyada gizlilik ayarları yalnızca bu aşamadan ibaret değildir. Her bir sosyal medya uygulaması için gizlilik ayarları ayrı ayrı gerçekleştirilmelidir. Ebeveynlerin iddia ettiği gibi, gerçekleştirilen tek bir ayar ile gizlilik seviyesini üst düzeye çıkarmak mümkün değildir.

Ebeveynlerin Çocuklarının Görüşlerine Verdiği Önem

COVID-19 pandemisi nedeniyle ortaya çıkan sosyal mesafe kavramı, birbirimizle olan etkileşimlerimizi giderek daha fazla dijital alana kaydırarak, çocuklarımızın resimlerini çeşitli sosyal medya platformlarında yayınlanmayı doğallaştırmaktadır. Ancak ebeveynler bu paylaşımları gerçekleştirmeden önce çocuklarının fikirlerini almayı ihmal etmektedir. Sarkadi, Dahlberg, Fangström, ve Warner 2020 yılının Mart ayında İsveç’in Uppsala kentinde düzenlenen yıllık ‘SciFest’ bilim festivalinin aile gününde çocuklara sharenting hakkında sorular yöneltmiştir. Bu kısa raporun amacı, yeterli görsel destek kullanarak 4 yaşındaki çocukları da dahil ederek, küçük çocukların önceden yeterince keşfedilmemiş bakış açısını ele almaktadır. Bu rapora göre çocuklar, ebeveynleri tarafından sosyal medyada kendileriyle ilgili hikayelerin veya görüntülerin paylaşılmasından önce kendilerine sorulmasını ve kendilerinin dinlenmelerini istemektedir. Ancak bu çalışmaya dahil olan katılımcıların %80’i sosyal medyada çocuklarıyla ilgili bir paylaşım yapmadan önce çocuklarından izin almadıklarını ifade etmiştir.

Şekil-2: Ebeveynlerin Çocuklarından İzin Alma Durumları

Şekil 2’ye göre, kadın ve erkek katılımcılardan her ikisi de sosyal medyada çocuklarıyla ilgili bir paylaşım yapmadan önce çocuklarından izin aldıklarını belirtirken, 8 kadın ve 8 erkek katılımcı çocuklarından izin almadıklarını ifade etmiştir. Bu konuda anneler ile babaların benzer düşünceleri savunduğu söylenebilir. “Çocuğunuzla ilgili paylaşım yapmadan önce çocuğunuzdan izin alıyor musunuz?” sorusuna K1, K2 ve K7 yalnızca “hayır” cevabını verirken; K3: “Hayır izin almıyorum, anlayabilir vaziyete geldiğinde sakınca duyacağı paylaşımlar değil” cevabını; K4: “İzin almıyordum. Sadece WhatsApp üzerinden yakınlarına gönderdiğim fotoğrafları göndermeden önce izin alıyordum” cevabını; K5: “Şu ana kadar bir kere yapmış olduğum paylaşımda, yaşı küçük olduğu için izin almamıştım ancak oğlum bazen arkadaşlarının fotoğraflarını gördüğünde sorgularcasına bana baktığında, üzülmesin diye ona neden paylaşım yapmadığımı açıklıyorum” cevabını vermiştir. K9, K10, E8, E9 ve E10 “yaşı küçük olduğu için izin almıyorum” cevabını; E4’ün: “İzin almıyorum. Bazen kendisi paylaşmamızı isteyebiliyor” cevabını vererek E7 ile benzer düşüncelere sahip olduğu görülmektedir: “Yaşları küçük olduğu için sormuyorum ancak paylaşım yapılırken mutlu oluyor.” Erkek katılımcılardan E1 pek paylaşım yapmadığını, dolayısıyla izin istemeye gereksinim duymadığını ifade etmiştir. E3: “Daha idrak edebilecek kadar büyük değil” cevabını vererek çocuğundan izin almadığını belirtmiştir. Ayrıca E6 da E4 ve E7 ile benzer düşüncelere sahip olarak, hiç izin almadığını ancak kendisiyle ilgili fotoğraf ya da video paylaşıldığında mutlu olduğunu ifade etmektedir.

Çocuğunun iznini almayan K1, paylaşımlarının kendisi ya da çocuğuna yönelik herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir: “Genelde güzel yorum geliyor. Öyle bir riskle karşılaşmadım. Olabilecek risklere karşı daha az paylaşım yapmaya karar verdim. İnsanlar güzel yorumlar yaptıkça daha çok paylaşım yapmak istiyorum. Ancak olası zararlar için paylaşımlarımı azalttım”. Çocuğun özel hayatının ihlaline yönelik risklerin kısa sürede kendisini göstermeyebileceğini savunan K5 şunları açıklamıştır: “Şu ana kadar bir kez paylaşım yaptım, şimdilik bir riskle karşılaşmadım ancak zaten bu risklerin kısa vadede değil de uzun vadede oluşabileceğini düşünüyorum. Çocuk istismarı ve özel hayatın gizliliğinin ihlali gibi sorunlara yol açabileceğini düşünüyorum”. K7’nin çekincesi ise, günümüzde trend bir konu haline gelmiştir: “Yapılan paylaşımların çocuğu influencer (sahip olduğu sosyal medya kanalları aracılığı ile belirli bir kitleyi etkileyebilen kimse) olma yolunda bir eğilime soktuğunu düşünüyorum. Bu sebepten YouTube videoları asla çekmiyoruz”. K7 ile benzer düşüncelere sahip olan E4 şunları eklemiştir: “Popüler kültürden etkilendiğini ve sanal aleme bağlandıkça gereksiz reklamlara maruz kaldığını düşünüyorum. Bunun da gereksiz veya ihtiyaç fazlası tüketimi teşvik ettiğini düşünüyorum. Çocuğumun popüler kültürde bu tip şeylere özeneceğini ve bundan da olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum”. K7 ve E4 bu düşünceleriyle çocuklarının videolarını maddi kazanç sağlama amacıyla paylaşanları da eleştirmektedir. K9 ise şunları dile getirmektedir: “Çocukların fotoğraflarını başka sitelerde, konum vs. paylaşıldığında olumsuz olarak paylaşabileceklerini duydum. Konum paylaştığımda çocuğumun çalınabileceğine dair riskleri okudum, tedirgin olup, korktum ve paylaşımlarımı sildim. Ancak belirli bir süre sonra geri yükledim. Ben bir ara fenomenler gibi çocuğun üzerinden para kazanmayı planlıyordum. Ancak hem eşim izin vermezdi hem de çocuk çalıntı olayını duyduğum için ben de vazgeçtim”. Gizlilik ayarlarını önemseydiğini iddia etmesine karşın K9’un maddi kazanç sağlamak amacıyla

çocuğuyla ilgili paylaşım yapmayı planlaması, araştırmada ulaşılan önemli bir diğer sonuçtur. K10 ile E10 çocuklarının çıplak fotoğraflarını paylaşmadıkları için herhangi bir riskle karşılaşmayacaklarını savunmaktadır. E9 ise sosyal medyayı çok aktif kullanmak istemediğini ancak onun önüne de geçemediklerini ifade etmiştir. Burada bambaşka bir sorun olan sosyal medya bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı, “her yaştan insan için eğlence ve boş zaman geçirme aracı olarak kullanılan sosyal medyanın aşırı kullanımı”dır (SİBERAY, 2020). Daha çok çocukların zamanı yönetmesinin güç olabileceği düşüncesinin, bu çalışmayla birlikte zayıfladığı görülmektedir. Çünkü ebeveynlerin çoğunluğu genel olarak, sosyal medyadan çok memnun olmadıklarını ve çocuklarıyla ilgili paylaşım yapmak istemediklerini belirtmelerine karşın, kendilerini paylaşım yapmaktan alıkoymadıklarını ifade etmektedir.

Sonuç

Dijital medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte ebeveynlik paylaşımları önemli bir artış göstermiştir. Türkiye eksenli bu alanda yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışma ebeveynlerin paylaşım yapma durumlarına ve nedenlerine, ebeveynlerin çocuklarının dijital güvenliğinin korunmasını dikkate alıp almamalarına, internet bağımlılıklarına ve becerilerine odaklanarak Türkiye’de ikamet eden ebeveynlerin sosyal ağda çocuklarıyla ilgili içerik paylaşımlarının yapısını ve sorunlarını tespit etmesi açısından özgün değere sahiptir. Araştırma kapsamında, 10 erkek, 10 kadın olmak üzere toplam 20 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yüz yüze görüşmelerle elde edilen veriler ışığında, bu araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğunun Instagram uygulamasını daha sıklıkla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların kullandıkları sosyal medya hesaplarında eğitim durumu ve/veya cinsiyetlere göre farklılık görülmediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin gizlilik ayarlarına önem verdiği ve yaptıkları paylaşımları yalnızca aileleri ve yakın çevrelerinin gördüğü ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında değerlendirilen ebeveynlerin maddi kazanç sağlama amacıyla paylaşım yapmadığı sonucuna ulaşılabilir. Bununla birlikte, lise mezunu ve ev kadını olan bir annenin çocuğuyla ilgili bilgi veya konum bilgisi paylaşmayarak, bu konuda hassas davrandığı görülürken; üniversite mezunu ve mühendis olan bir babanın çocuğuyla ilgili konum bilgisi ve/veya kişisel bilgiler paylaşması dikkat çekmektedir. Ancak bir başka üniversite mezunu ve mühendis bir babanın kişisel bilgi ve konum bilgisi paylaşmayarak, gizlilik ayarlarını önemsemesi ulaşılan diğer bir sonuçtur. Bu durumda, gizlilik ayarlarını önemseme durumu ile eğitim durumu ve cinsiyet arasında da anlamlı bir ilişkinin de olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye’nin çeşitli illerinde gerçekleştirilen bu çalışmaya göre, ebeveynlerin yaşamış olduğu illerin de vermiş oldukları cevaplarla bir bağlantısının olmadığı görülmüştür. Demografik bilgilerin çalışmaya yön vereceğini düşündüğümüz bu araştırmada, sosyal medyanın aradaki tüm sınırları kaldırdığı ve mesafeleri yok ettiği sonucuna ulaşılabilir.

Çalışmaya dahil olan bazı katılımcıların üzerinde özellikle durduğu konu ise, paylaşımları hikaye olarak yapmalarınıdır. Ebeveynler, yaptıkları paylaşımın yirmi dört

saat sonrasında kaybolacağını bildikleri için çocuklarının mahremiyeti ve güvenliğini tehdit etmediklerini düşünmektedirler. Ancak bilgi, video ya da fotoğraf kişinin kendisinden çıktıktan sonra ona ait olmaktan da çıkmaktadır. Bu paylaşımların yirmidört saat sonrasında silinmesi bu gerçeği değiştirmemektedir. Aslında ebeveynlerin çevrimiçi risklerin farkında oldukları görülmektedir ancak yine de paylaşım yapma ve sonrasında takdir edilme istekleri bu farkındalıklarının önüne geçmektedir. Bu noktada sosyal medya bağımlılığı konusu gündeme gelmektedir ki, bu sorunun da ayrı bir çalışmada incelenmesinde fayda vardır. Bununla birlikte, görüşme yapılan ebeveynlerden bazıları yöneltilen sorular sonrasında yaptıkları paylaşımlarla ilgili kendilerini ve ebeveynlik durumlarını sorgulamaya başlamışlardır: “Acaba ben kötü bir anne/baba mıyım? Gerçekten neden paylaşım yapıyorum? Bundan sonra çocuğumla ilgili çok nadir paylaşım yapacağım”. Ebeveynlerle görüşmemiz sonrasında, onların bu sorgulayıcı tutumları, sharenting konusundaki hassasiyetlerini geliştirebilmeleri açısından önemli bir adım sayılabilir.

Çalışmanın başlangıcında, COVID-19 salgını ile geçiş yapılan karantina sürecinde, ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla vakit geçirdikleri için, onlarla ilgili daha çok paylaşım yaptıkları varsayılmıştır. Ebeveynlerin gerek uzaklık gerekse çalışma şartları dolayısıyla aile ve yakın çevresiyle sıklıkla iletişim kuramadığından, sosyal medyayı sevdiği kişilerle iletişim kurabilmek ve ilişkilerini geliştirebilmek amacıyla kullandıkları sonucuna ulaşılabılır. Er ve diğerleri (2022)’nin yaptığı çalışmada da COVID-19 pandemisinin özellikle ilk günlerinde ebeveynlerin sosyal medyayı eskisinden daha fazla kullandığı ve çocuklarıyla ilgili paylaşım yapmak için daha fazla zamana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmada ebeveynlerin büyük çoğunluğu karantina sürecinde çocuklarıyla ilgili yaptıkları paylaşımların sayısında herhangi bir değişim olmadığını ifade etmiştir. Kuşkusuz bu çalışma ile ulaşılan paylaşımlar, sosyal medyadaki tüm ebeveyn paylaşımlarının sadece küçük bir kısmı ile sınırlıdır. Ancak yine de, Türkiye’de ikamet eden ebeveynlerin çocukları ve ebeveynlikleri ile ilgili paylaşım eğilimlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmanın, iletişim teknolojilerin büyük bir önem kazandığı günümüzde ebeveynlerin çocuğun gelişimi ve durumuna göre yaptığı paylaşımlara yönelik sorun ve nedenlerin belirlenmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sharenting kapsamında yapılan çalışmaların genel olarak ebeveynlere sorularla yapıldığı gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin görüşlerini almakla birlikte çocukların fikirlerinin alınması da oldukça önemlidir. Çünkü ebeveynlerin yaptığı paylaşımlar çocuklarını yetişkinlik döneminde dahi takip edecektir. Çocukların sharenting ile ilgili fikirlerinin önemsendiği, sosyo-psikolojik ve sosyodemografik faktörlerin incelendiği saha çalışmalarının sayısı artırıldığında alandaki eksiklikler giderilerek, konunun asıl muhataplarından alınan cevaplarla çözüm önerileri daha kolay geliştirilebilecektir.

Etik Beyanı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulunun 02/06/2022 tarihli 2022/06-20 No’lu karar sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkıları: 1. Yazarın katkı oranı %50, 2. Yazarın katkı oranı ise %50’dir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynakça

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bartholomew, M. K., Schoppe-Sullivan, S.J., Glassman M., Kamp Dush, C.M. ve Sullivan J.M. (2012). New parents facebook use at the transition to parenthood. *National Library of Medicine National Center for Biotechnology Information*, 61(3), 455-469, doi: 10.1111/j.1741-3729.2012.00708.x. PMID: 23671354; PMCID: PMC3650729
- Bessant, C. (2018). Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children. *Communications Law*, 23(1), 7-24.
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet: sharenting as a growing trend among parents on facebook. *The New Educational Review*, 43, 225-235.
- C. S. Mott Children’s Hospital National Poll on Children’s Health. (2015). Child health evaluation and research unit parents on social media: Likes and dislikes of sharenting. 23(1), 1-3, Erişim adresi: http://mottnpch.org/sites/default/files/documents/031615_sharenting_0.pdf
- Cataldo, I., Lieu, A. A., Carollo, A., Bornstein, M. H., Gabrieli, G., Lee, A. ve Esposito, G. (2022). From the cradle to the web: The growth of “sharenting”—a scientometric perspective. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2022, 1-12.
- Clark, L.S. (2013). *The parent app: Understanding families in the digital age*. Oxford: Oxford University Press.
- Donovan, S. (2020) “Sharenting”: The forgotten children of the GDPR. *Peace Human Rights Governance*, 4(1), 35-59.
- Er, S., Yılmaztürk, N. H., Öztürk, T. ve Çok, F. (2022). Parents’ shares on Instagram in the early days of the Covid-19 pandemic. *Turkish Journal of Education*, 11(1), 1-15.
- Gil de Zúñiga, H., Ardèvol-Abreu, A. ve Casero-Ripollés, A. (2019). WhatsApp political discussion, conventional participation and activism: Exploring direct, indirect and generational effects. *Information, Communication & Society*, 24(2), 201–218. doi:10.1080/1369118x.2019.164293
- Gligorijević, J. (2019). Children’s privacy: The role of parental control and consent. *Human Rights Law Review*, 19(2), 201–229. <https://doi.org/10.1093/HRLR/NGZ004>

- Günüç, S. (2020). Sharenting eyleminin psikolojik açıdan değerlendirilmesi: Türk ve İngiliz annelerinin karşılaştırılması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(1), 281-297
- Hasanah, F. F. (2019). Sharenting in the perspective of Islamic education. *International Journal on Islamic Educational Research (SKIJIER)*, 3(2), 42- 50.
- Hinojo-Lucena, F. J., Aznar-Diaz, I., Caceres-Reche, M. P., Trujillo-Torres, J. M. ve Romero-Rodriguez, J. M. (2020). Sharenting: Internet addiction, self-control and online photos of underage children. *Media Education Research Journal*, 64(28), 93-103.
- Holiday, S., Norman, M. S. ve Densley, R. L. (2020). Sharenting and the extended self: Self-representation in parents’ Instagram presentations of their children. *Popular Communication*, 20(1), 1-15.
- Korajlija, A. (2021). *An unfair game of virtual hide-and-go-seek: The passive collection of children’s information online*. Faculty of Law, Canada: Common Law Section University of Ottawa.
- Kumar, P. ve Schoenebeck, S. (2015). The modern day baby book: Enacting good mothering and stewarding privacy on facebook. CSCW ‘15: Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing February, 1302-1312.
- Latipah, E., Kistoro, H.C.A., Hasanah, F. F. ve Putranta, H. (2020). Elaborating motive and psychological impact of sharenting in millennial parents. *Universal Journal of Educational Research*, 8(10), 4807-4817, 2020.
- Livingstone, S., Blum-Ross, A. ve Zhang, D. (2018). *What do parents think, and do, about their children’s online privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3*. London: Department of Media and Communications (LSE).
- Lupton, D., Pedersen, S. ve Gareth, G. M. (2016). Parenting and digital media: From the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730–743, 10.1111/soc4.12398.
- Maraşlı, M., Suhendan, E., Yılmaztürk, N. H. ve Çok, F. (2017). ‘Parents’ shares on social networking sites about their children: Sharenting’. *The Anthropologist*, 24(2), 399–406.
- Mascheroni, G., Ponte, C. ve Jorge, A. (2018). *Digital parenting: The challenges for families in the digital age*. Nordicom, University of Gothenburg. Erişim adresi: www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1265024&dswid=-7681
- Minkus, T., Liu, K. ve Ross, K.W. (2015). Children seen but not heard: When parents

compromise children's online privacy. In Proceedings of the 24th International Conference on World Wide Web. International World Wide Web Conferences Steering Committee, 776–786.

Musingafi, M. C.C. ve Zebron, S. (2014). "The Role of information and communication technology in rural socio-economic development in Africa". *International Journal of Public Policy and Administration Research*, 1(2), 38-46.

Nottingham, E. (2019). *We need to protect children who appear on social media: 'Generation tagged' and the youtube 'kidfluencer'*. University of Winchester. Erişim adresi: <https://www.winchester.ac.uk/news-and-events/press-centre/media-articles/we-need-to-protect-children-who-appear-on-social-media-generation-tagged-and-the-youtube-kidfluencer.php>

Nouwen, M. ve Duflos, M. (2021). TikTok as a data gathering space: The case of grandchildren and grandparents during the Covid-19 pandemic. *IDC' 21*, June 24-30, Athens, Greece.

Oswald, M., Ryan, H., Nottingham, E., Hendry, R. ve Woodman, S. (2017). *Have 'Generation Tagged' lost their privacy?*. Erişim adresi: https://cris.winchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/356432/826826_Oswald_GenerationTagged_original.pdf

Primack, B. A., Shensa, A., Sidani, J. E., Whaitte, E. O., Lin, L., Rosen, D., Colditz, J. B., Radovic, A. ve Miller, E. (2017). Social media use and perceived social isolation among young adults in the U.S. *American Journal of Preventive Medicine*, 53(1), 1-8.

Putri, N. R., Harkan, A. A. ve Khairunnisa, A. A. (2019). Construction of "sharenting" reality for mothers who shares children's photos and videos on Instagram. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 558, 782-788.

Ranzini, G., Newlands, G. E. ve Lutz, C. (2020). Sharenting peer influence, and privacy concerns: A study on the instagram-sharing behaviors of parents in the United Kingdom. *Social Media & Society*, October-December, 1-13.

Romero-Rodríguez, J.M., Kopecký, K. ve García-González, A. (2022). Sharing images or videos of minors online: Validation of the sharenting evaluation scale. *Children and Youth Services Review*, 136.

Sarkadi, A., Dahlberg, A., Fangström, K. ve Warner, G. (2020). Children want parents to ask for permission before 'sharenting'. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 56(6), 981-983.

SİBERAY–Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. (2020). *Sosyal medya bağımlılığı*. Erişim adresi: <https://www.siberay.com/sosyal-medya-bagimlilik>

Siibak, A. ve Traks, K. (2019). The dark sides of sharenting. *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, 11(1).

Steinberg, S.B. (2017). Sharenting: children’s privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, 66 (4).

United Nations. (2021). *Convention on the rights of the child*. Erişim adresi: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/GC/25%20&Lang=en